УА —Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”
Факультэт дадатковай адукацыі

ЗАЦВЯРДЖАЮ
Першы прарэктар БДУКМ
_______________ Ю.П.Бондар
—___” _______________2012 г.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

ВУЧЭБНАЯ ПРАГРАМА ПА ДЫСЦЫПЛІНЕ

Электронная каталагізацыя

спецыяльнасці перападрыхтоўкі
1-23 02 71 Бібліятэказнаўства і бібліяграфія
кваліфікацыя: *бібліятэкар-бібліёграф*
у адпаведнасці з тыпавым вучэбным планам перападрыхтоўкі,
зацверджаным 03.11.2010 г., рег.№ 25-17/189

Мінск 2012

Распрацоўшчык праграмы:
А.І.Фядорына, дацэнт кафедры інфармацыйных рэсурсаў установы адукацыі –Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Рэкамендавана да зацвярджэння:

Саветам факультэта дадатковай адукацыі УА –Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”
Пратакол паседжання ад ____________ № ______

Навукова – метадычным саветам УА –Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”
Пратакол паседжання ад ____________ № ______

УВОДЗІНЫ

―Электронная каталагізацыя” – спецыяльная дысцыпліна, якая забяспечвае паспяховую падрыхтоўку кадраў з вышэйшай спецыяльнай адукацыяй у сферы інфармацыйна-дакументных камунікацый.

Прадметам курса з’яўляюцца тэорыя і методыка машыначытальнай апрацоўкі дакументаў. У курсе разглядаюцца тэарэтычныя і метадычныя пытанні складання бібліяграфічнага запісу ў структуры нацыянальнага камунікатыўнага абменнага фармата BelMARC, стварэння электронных (машыначытальных) бібліятэчных каталогаў.

Асноўнай мэтай курса з’ўляецца засваенне слухачамі тэарэтычных ведаў і набыццё практычных навыкаў фарміравання бібліяграфічных запісаў у аўтаматызаванай бібліятэчна-інфармацыйнай сістэме (АБІС).

Вывучэнне курса ―Электронная каталагізацыя” будзе садзейнічаць:

– атрыманню слухачамі тэарэтычных і практычных ведаў методыкі фарміравання бібліяграфічнага апісання ў аўтаматызаваным рэжыме;

– выпрацоўцы ў слухачоў уменняў і навыкаў валодання аўтаматызаванай тэхналогіяй апрацоўкі дакументаў на традыцыйных і нетрадыцыйных носьбітах.

У выніку вывучэння курса слухач павінен

мець уяўленне аб:

- значэнні камунікатыўных фарматаў;
- ўзаемадзеянні бібліятэк пры фарміраванні машыначытальных бібліяграфічных запісаў;
- інтэграцыйных працэсах пры фарміраванні электронных каталогаў;

Ведаць і ўмець выкарыстоўваць:

- структуру нацыянальнага камунікатыўнага фармата BelMARC;
- тэхналогію асноўных працэсаў фарміравання машыначытальных запісаў асноўных відаў дакументаў;

Мець навыкі:

- выкарыстання аўтаматызаванай тэхналогіі фарміравання БЗ;
- работы ў АРМе ―Каталагізатар” АБІС;
- фарміравання машыначытальных БЗ.

У адпаведнасці з вучэбным планам на вывучэнне дысцыпліны ―Бібліятэчна-інфармацыйны маркетынг” прадугледжваецца 38 гадзін, з іх 28 – аўдыторныя заняткі (лекцыі – 10, практычныя – 18), 10 гадзін самастойная работа.

Форма выніковага кантролю – залік.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

Назвы раздзела і тэм	Колькасць гадзін			
	усяго	лекц.	прак	СРС
Уводзіны	0,5	0,5		
Тэма 1. Камунікатыўныя фарматы: значэнне, віды, параўнальная характарыстыка	1,5	1,5		
Тэма2.Нацыянальны камунікатыўны фармат BelMARC	4	2		2
Тэма3. Фарміраванне бібліяграфічнага запісу ў фармаце BelMARC	10	4	4	2
Тэма 4. Структура бібліяграфічнага запісу ў фармаце BelMARC	6		4	2
Тэма 5. Структура аўтарытэтнага/нарматыўнага запісу	4		2	2
Тэма 6. Тэхналогія фарміравання БЗ электроннага каталога	12	2	8	2
УСЯГО	38	10	18	10

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

ЗМЕСТ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Уводзіны

Прадмет і задачы курса, асаблівасці вывучэння. Месца курса ў сістэме падрыхтоўкі спецыялістаў з вышэйшай спецыяльнай адукацыяй.

Сувязь курса з іншымі дысцыплінамі бібліятэчна-бібліяграфічнага цыкла.

Тэма 1. Камунікатыўныя фарматы: значэнне, віды, параўнальная характарыстыка

Азначэнне паняцця «фармат» і “бібліяграфічны фармат”. Гісторыя стварэння, распаўсюджванне, асаблівасці і агульныя тэндэнцыі распрацоўкі фармата MARC і яго варыянтаў. Спосаб прадстаўлення бібліяграфічнага запісу ў машыначытальнай форме з дапамогай фармату MARC (Machine-readable catalogue or cataloguing). Першапачатковы варыянт фармату, які створаны Бібліятэкай Кангрэса ЗША ў 1965–1966 гг. Фармат USMARC. Нацыяльныя фарматы – CANMARC, AUSMARC і інш. Назначэнне і выкарыстанне камунікатыўнага фармата UNIMARC. Фармат UNIMARC як афіцыйны абменны фармат краін–членаў ЕС. Расійскі варыянт UNIMARC (RUSMARC). Значэнне фарматаў, прымяняемых у аўтаматызаваных сістэмах. Структура і спосаб запісу дадзеных, патрабаванні да іх.

Тэма 2. Нацыянальны камунікатыўны фармат BelMARC

Асноўнае прызначэнне фармату BELMARC, задачы. Вызначэнне і уніфікацыя структуры і напаўнення ўваходных бібліяграфічных запісаў зводнага электроннага каталога бібліятэк Беларусі. Структура беларускага MARC-сумяшчальнага абменнага фармату бібліяграфічных запісаў, які адпавядае структуры UNIMARC. . Маркеры, склад палёў і падпалёў.

Тэма 3. Фарміраванне бібліяграфічнага запісу ў фармаце BelMARC

Тры асноўныя кампаненты запісу ў фармаце: маркер, даведнік і пераменныя палі. Кадзіроўка элементаў. Нумаратары поля і яго тры элемента. Значенне паняццяў “метка”, “індыкатар”, “ідэнтыфікатар”.

Тэма 4. Структура бібліяграфічнага запісу ў фармаце BelMARC

Маркер запісу. Блок ідэнтыфікацыі. Палі блока, якія змяшчаюць нумары, ідэнтыфікуюць запіс дакумента і змяшчаюць унікальны нумар рэсурсу. Блок кадзіраваных даных. Закадзіраваныя элементы даных фіксаванай даўжыні. Блок апісальнай інфармацыі. Элементы даных, якія дазваляюць фарміраваць апісанне ў выхадных формах адпаведна правілам каталагізацыі. Блок заўвагі. Дапаўняльная інфармацыя аб дакуменце, якая не знайшла адлюстравання ў

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

іншых палях фармату. Блок сувязей запісаў. Блок узаемазвязаных назваў. Блок вызначэння тэматыкі

(уключае тэматычныя звесткі, якія прадстаўлены лінгвістычнымі сродкамі ІПМ: класіфікацыйнымі індэксамі, прадметнымі рубрыкамі і інш.). Блок інтэлектуальнай адказнасці (змяшчае імёны асоб і назвы арганізацый, якія нясуць інтэлектуальную адказнасць за створаны дакумент). Блок міжнароднага выкарыстання. Блок нацыянальнага выкарыстання.

Тэма 5. Структура аўтарытэтнага/нарматыўнага запісу

Тэрмін ―аўтарытэтныя даныя”(аўтарытэтныя запісы). Структура запісу, які адлюстроўвае імя асобы. Яго мэта. Палі аўтарытэтнага/нарматыўнага запісу. Усе асноўныя тыпы запісаў (аўтарытэтныя, спасылачныя, даведачныя). Схема прадстаўлення зместу запісаў.

Тэма 6. Тэхналогія фарміравання бібліяграфічнага запісу электроннага каталога

Характарыстыка аўтаматызаваных айчынных замежных і міжнародных сістэм апрацоўкі дакументаў.Узровень аўтаматызацыі працэсаў каталагізацыі дакументаў у Беларусі.

Значэнне падсістэмы ―апрацоўка дакументаў” і яе роля ў функцыяніраванні іншых падсістэм і АБІС у цэлым.

Аўтаматызаваная апрацоўка розных відаў дакументаў.

Тэхналогія падрыхтоўкі і ўводу бібліяграфічнага запісу ў аўтаматызаваную сістэму. Арганізацыйна-тэхналагічнае забеспячэнне аўтаматызаванай апрацоўкі. Канчатковыя прадукты аўтаматызаванага працэсу каталагізацыі, іх віды.

Праблемы арганізацыі і вядзення ЭК (выбар праграмных сродкаў, фарматаў, уводу бібліяграфічных запісаў, рэдагавання і пошуку). Выкарыстанне ЭК.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

ЛІТАРАТУРА

Асноўная

Заканадаўчыя акты

1. *Аб інфарматызацыі:* закон Рэсп. Беларусь: прыняты 6 вер. 1995 г. // Ведамасці Вярхоўн. Савета Рэсп. Беларусь. – 1995. – № 33. – Арт. 428. – С. 3–16.

2. *Аб унясенні* змяненняў і дапаўненняў у закон Рэспублікі Беларусь ―Аб бібліятэчнай справе ў Рэспубліцы Беларусь": закон Рэсп.Беларусь ад 11 лістапада 2002 г. № 147-З // Нац. реестр правовых актов Республики Беларусь. – 2002. – № 128. – С. 21–29.

3. *Аб электронным* дакуменце: закон Рэсп. Беларусь: прыняты 14 мая 1999 г. // Ведамасці Нацыянальнага сходу Рэсп. Беларусь. – 2000. – № 3. – Арт. 27. – С. 26–37.

Стандарты

4. *СТБ ГОСТ 7.0 – 2004.* Інфармацыйна-бібліятэчная дзейнасць, бібліяграфія. Тэрміны і азначэнні = Информационно-библиотечная деятельность, библиография. Термины и определения. – Узамен ГОСТ 7.0 – 84, ГОСТ 7.26 – 80; увед. 2005-07-01. – Мн., 2004. – 35 с.

5. *ГОСТ 7.1 – 2003.* Библиографическая запись. Библиографическое описание. Общие требования и правила составления =Бібліяграфічны запіс. Бібліяграфічнае апісанне. Агульныя патрабаванні і правілы састаўлення.– Взамен ГОСТ 7.1–84, ГОСТ 7.16–79, ГОСТ 7.18–79, ГОСТ 7.34–81, ГОСТ 7.40–82; введ. 2004-11-01. – Мн., 2004. – 48 с.

7. *ГОСТ 7.11 – 78.* Сокращение слов и словосочетаний на иностранных европейских языках в библиографическом описании. – Взамен ГОСТ 7.11 – 70; введ. 01.07.79. – М., 1978. – 224 с. – Измен. № 1. – 81, № 2 – 85.

8. *ГОСТ 7.12 – 93.* Библиографическая запись. Сокращение слов на русском языке. Общие требования и правила. – Взамен ГОСТ 7.12 – 77; введ. 1995-07-01. – Мн., 1995. – 15 с.

9. *СТБ 7.12 – 2001.* Бібліяграфічны запіс. Скарачэнне слоў і словазлучэнняў на беларускай мове. Агульныя патрабаванні і правілы = Библиографическая запись. Сокращение слов и словосочетаний на белорусском языке. Общие требования и правила. – Узамен. СТБ 7.12–95; уведз. 2002-07-01. – Мн., 2002. – 19 с.

10. *ГОСТ 7.14 – 98.* Формат для обмена информацией. Структура записи. – Взамен ГОСТ 7.14 – 84; введ. 01.07.99. – Мн., 1999. – 7 с.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

11. ГОСТ 7.19 – 2001. Коммуникативный формат для обмена библиографическими данными на магнитной ленте. Содержание записи. – Взамен ГОСТ 7.19 – 85; введ. 2003-01-01. – Мн., 2002. – 60 с.

17. ГОСТ 7.70-2003. Описание баз данных и машиночитаемых информационных массивов. Состав и обозначение характеристик = Апісанне баз даных і машыначытальных інфармацыйных масіваў. Састаў і абазначэнне характарыстык. – Взамен ГОСТ 7.70-96; введ. 2004-11-01. – Мн., 2004. – 9 с.

18. СТБ ГОСТ 7.76 – 2004. Камплектаванне фонду дакументаў. Бібліяграфаванне. Каталагізацыя. Тэрміны і азначэнні = Комплектование фонда документов. Библиографирование. Каталогизация. Термины и определения. – Увед. 2005-03-01. – Мн., 2004. – 47 с.

20. ГОСТ 7.82 – 2001. Библиографическая запись. Библиографическое описание электронных ресурсов. Общие требования и правила составления = Бібліяграфічны запіс. Бібліяграфічнае апісанне электронных рэсурсаў. Агульныя патрабаванні і правілы складання. – Введ.2003-01-01. – Мн., 2002. – 23 с.

Даведачная, вучэбная і навукова-метадычная літаратура

21.Белорусский MARC-совместимый обменный формат библиографичкских записей [Электронный ресурс] : BELMARC/ Гос.ком.по наукам и технологиям Республики Беларусь.-Электрон.дан. –[Мн.,1999].— Режим доступа: URL:http://opac.bas.-net.by/marc-doc/belmarc 99/default/htm.

21. Библиографическое описание электронных ресурсов: метод. рекомендации / Рос. гос. б-ка. Межрегион. комитет по каталогизации; сост. Т.А.Бахтурина, Н.С.Дудник, Л.Д.Плохоцкая. – М., 1997. – 29 с.

23**.** *Вершинин, М.И.* Электронный каталог: проблемы и решения: учеб.-практ. пособие / М.И.Вершинин. – СПб.: Профессия, 2007.- 232 с. – (Серия «Библиотека»).

24. *Зупарова, Л.Б.* Аналитико-синтетическая переработка информации: учебник / Л.Б.Зупарова, Т.А.Зайцева. – М.: ФАИР, 2007. – С. 60-70; 204-224; 381-392. – (Специальный издательский проект для библиотек).

25. Российский формат машиночитаемой каталогизации : (RUSMARC) / Рос. библ. ассоц. ; [Цветкова И.Б. и др.]. – СПб.: РНБ, 2000. – Разд. паг.

26. Ляйко, Н.А. Каталагізацыя дакументаў. Бібліяграфічны запіс. Бібліяграфічнае апісанне : вучэб. дапам. / Н.А.Ляйко, А.І.Фядорына. – 2-е выд., стэрэатып. – Мн.: Бел. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў, 2007. – С. 154-170.

27. Справочник библиотекаря / науч. ред. А.Н.Ванеев, В.А.Минкина. – 2-е изд., испр. и доп. – СПб., 2001. – С 93–97.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

27. Справочник библиографа / науч. ред. А.Н.Ванеев, В.А.Минкина. – СПб.: Профессия, 2002. – С. 276–320.

31. UNIMARC MANUAL: Руководство по применению Международного коммуникативного формата UNIMARC. – М., 1992. – 319 с.

Дадатковая

36. Бахтурина, Т.А. Проблемы стандартизации библиографического описания электронных ресурсов / Бахтурина Т.А., Каспарова Н.И. // Науч. и техн. б-ки. – 1997. – № 4. – С. 49–60.

38. Воройский, Ф.С. Организация и технология переработки карточных каталогов в машиночитаемую форму для создания электронных каталогов / Воройский Ф.С. // НТИ. Сер.1. – 1999. – № 1. – С. 106–116.

41. Каспарова, Н.Н. Библиографическое описание электронных ресурсов в России: национальные аспекты и международный опыт / Каспарова Н.Н. // Науч. и техн. б-ки. – 2000. – № 3. – С. 14–16.

42. Каспарова, Н.Н. Нормативно-методическая база и проблемы каталогизации электронных ресурсов / Каспарова Н.Н. // Библиотековедение. – 2002. – №2. – С. 50–53.

43. Каспарова, Н.Н. Правила каталогизации: настоящее и будущее / Каспарова Н.Н. // Науч. и техн. б-ки. – 2000. – № 6. – С. 71–76.

44. Кичакова, Н.Н. Каталогизация в издании и новые технологии / Н.Н.Кичакова // Библиография. – 1999. – № 6. – С. 143–145.

46. Кравцова, Л. Проблемы создания национального обменного формата / Кравцова Л., Федорина А. // Бібліятэчны свет. – 1997. – № 3. – С. 9.

47. Кулыгина, Н.Ю. Описание электронных ресурсов / Кулыгина Н.Ю. // Библиография. – 2001. – № 3. – С. 13–14.

51. Олейник, Г.Н. Белорусский национальный MARC – совместимый обменный формат библиографических записей BELMARC в информационном обеспечении сводного электронного каталога библиотек Белоруссии / Олейник Г.Н., Ильина С.В. // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества: материалы конф. Судак, Автономная Республика Крым, Украина, 1998 г. – М., 1998. – Т.2. – С. 619–623.

53. Шереметьева, А. Электронные информационные ресурсы библиотек: проблемы библиографического описания / Шереметьева А. // Бібліятэчны свет. – 2001. – № 4. – С. 8–9.

54. Шиндряева, Н.М. Влияние автоматизации на библиографическое описание / Шиндряева Н.М. // Науч. и техн. б-ки. – 1994. – № 6. – С. 61–73.

55. Anglo-American Cataloging Rules, 2nd ed. – London, 1978. – XVII, 620 p.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

56. *ISBD (A):* International Standard Bibliographic Description for older monographic publications (Antiquarian). – London, 1980. – 59 p.

57. *ISBD (CM):* International Standard Bibliographic Description for cartographic materials. – Rev. ed. – London, 1987. – 55 p.

58. *ISBD (ER):* International Standard Bibliographic Description for electronic resources / Intern. federation of libr assoc. a. inst. – Frankfurt a.m., 1996. – VI, 109 p.

59. *ISBD (M):* International Standard Bibliographic Description for monographic publications. – Rev. ed. – London, 1987. – 62 p.

60. *ISBD (NBM):* International Standard Bibliographic Description for nonbook materials. – Rev. ed. – London, 1987. – 53 p.

61. *ISBD (PM):* International Standard Bibliographic Description for printed music. – Rev. ed. – London, 1980. – 53 p.

62. *ISBD (S):* International Standard Bibliographic Description for serials. – Rev. ed. – London, 1988. – 76 p.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ